

ЛІТЕРАТУРА

1. Закіров М. Б. Актуалізація політичних концепцій російського зарубіжжя у риторичі і політиці сучасної Росії / М. Б. Закіров // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук : матеріали III всеукр. наук. конф. з міжнар. участю (м. Дніпропетровськ, 20 груд. 2013 р.) : у 5 ч. – Д. : Інновація, 2013. – Ч. 4. – С. 164–166.
2. Трубецкой Н. С. К украинской проблеме / Н. С. Трубецкой // Евразийский современник. – Париж, 1927. – Кн. 5. – С. 165–184.
3. Бердяев Н. А. Россия и Великороссия / Н. А. Бердяев // Накануне. – 1918. – № 3. – С. 4–5.
4. Ильин И. А. Что сулит миру расчленение России / И. А. Ильин // Ильин И. А. Наши задачи. Статьи 1948–1954 гг. : в 2 т. Т. 1. – М. : Айрис-пресс, 2008. – С. 347–359.
5. Афоризмы Отто фон Бисмарка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.orator.ru/bismarck.html>.

Н. П. Пашина, кандидат історичних наук, доцент, м. Луганськ

КРИЗА ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ФАКТОР

Проблема формування консолідованої політичної ідентичності в Україні є одним з найактуальніших завдань, що постають перед Українською державою і суспільством. Недостатньо виражена загальнонаціональна ідентичність загострює суперечності між ідентичностями та конфліктність політичного процесу, що, у свою чергу, підсилює фрагментацію суспільства, може спровокувати громадянське протистояння, аж до розколу держави. Події в Україні наприкінці 2013 — початку 2014 р., ситуація з Кримським півостровом та хвилювання на Південному Сході продемонстрували відсутність консенсусу в українських громадян з багатьох важливих проблем суспільного розвитку, що дає змогу констатувати кризу політичної ідентичності в сучасній Україні.

Криза ідентичності характерна для багатьох сучасних держав, що свідчить про швидкісну динаміку розвитку сучасних суспільств, бо сама криза ідентичності є попередником нових витків суспільного розвитку.

Криза національної ідентичності стала, за висловом С. Хантінгтона, «глобальним феноменом» [1, с. 12–13]. У роботі «Хто ми? Виклики американській національній ідентичності» С. Хантінгтон відзначає, що криза ідентичності характерна сьогодні для всіх націй незалежно від «статусу успішності». Ці питання однаково важливі як для молодих держав, що ви-

никають, так і для держав, давно «укорінених» у світовій геополітичній структурі. Складнощі формування ідентичності особливо характерні для тих держав, які включають у себе кілька етнічних, релігійних або лінгвістичних груп. І Україну С. Хантінгтон відносить до таких розколених суспільств.

В аспекті впливу глобалізації на ідентичність в українському науковому дискурсі все частіше актуалізується проблема лімітрофного (прикордонного, периферійного) розташування. Зокрема, С. Троян вважає, що «з одного боку, східні кордони України виступають лінією розмежування між Європою і Росією як окремою російсько-євразійською цивілізацією, з іншого — Росія вважає західні кордони України лінією розмежування між НАТО і простором СНД, який розглядає як зону своїх особливих інтересів» [2, с. 188–190].

На його погляд, «Україна є лімітрофом у трьох вимірах. У геополітичному вона опинилася між НАТО і Росією. В економічному — між країнами з переважно ринковою, економікою Заходу і державно-монополістичною під контролем нового правлячого класу економікою Росії. У духовно-моральному — між тоталітарно-моноідеологічним минулим і багато в чому невизначеним майбутнім у формі фактично лише ідеї про правову, демократичну, соціально орієнтовану державу».

Лімітрофне становище С. Троян визначає як проміжне. «Якщо народ «лімітрофа» не укорінюється в структуру якоїсь регіональної цивілізації, то його самоутвердження у формі незалежної держави залишається проблематичним, як проблематично здійснити і створення своєї консолідованої локальної цивілізації» [2].

Популярною в науковому середовищі є тема зіткнення цивілізацій. Спираючись на С. Хантінгтона, який вважає, що Україна знаходиться на перехресті світових цивілізацій, які об'єднують у собі різні етнічні та релігійні субкультури, науковці аналізують, яким чином «зіткнення цивілізацій» усередині України позначається на стані українського суспільства. Так, М. Нічога стверджує, що причиною кризи національної ідентичності в Україні є її цивілізаційний розкол, який несе в собі потенційний конфлікт аж до конфлікту культур, націй та цивілізацій. Автор підкреслює, що конфлікт, який розколює Україну, є конфліктом між західною та православною цивілізаціями [3]. Крім того, тривала геополітична невизначеність негативно позначається на внутрішньому стані українського суспільства. «Якби ми не страждали на кризу ідентичності, — зазначає М. Нічога, то давно були б або зі східноєвропейськими сусідами в ЄС, або ж у Росії. В обох випадках ми точно опинилися б на вищому рівні добробуту, ніж є зараз» [4].

На думку С. Трояна, Україна «знаходиться на перехресті трьох великих і потужних цивілізаційних просторів — західноєвропейського, євразійсько-

го, ісламського, тому в українському суспільстві очевидні розходження й навіть протистояння щодо культурно-цивілізаційних орієнтацій. Належність України до периферійних зон декількох цивілізацій дозволяє визначити її приналежність до розколотих цивілізацій» [2, с. 188–190].

На наш погляд, розглянуті концепції кризи політичної ідентичності в Україні доводять складність і суперечливість цього процесу. Всі вони мають право на існування, оскільки підтверджуються науковим аналізом, політичною практикою і повинні враховуватися при формуванні державної політики ідентичності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Huntington S. Who are we? The Challenges to America's National Identity / S. Huntington. – N. Y. ; L. ; Toronto ; Sydney, 2004. – P. 12–13.
2. Троян С. Сучасна Україна: від локальної цивілізації до консолідації суспільства / С. Троян // 20 років незалежності України: здобутки, втрати і стратегії майбутнього : матеріали XI наук.-практ. конф. — К. : Нац. акад. упр., 2011. – 404 с.
3. Нічога М. Зіткнення цивілізацій посеред України [Електронний ресурс] / М. Нічога. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/06/11/5126765/>.
4. Нічога М. Діагноз: криза ідентичності [Електронний ресурс] / М. Нічога. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/06/25/5166756/>.

Д. В. Прошин, кандидат исторических наук, доцент, г. Днепропетровск

СОСТОЯНИЕ ТЕРРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Ознакомление с результатами работы некоторых отечественных террологов показывает, что украинские специалисты, как правило, разделяют наиболее расхожие из тех оценок, которые дают терроризму их зарубежные коллеги. Это свидетельствует о том, что украинской школе террологических исследований еще предстоит длительный путь к обретению большей самостоятельности и глубины анализа.

Повторяющиеся рассуждения о невиданном росте террористической угрозы на рубеже XX–XXI вв., коренных изменениях в характере этой угрозы, появлении невиданных, трудноконтролируемых форм террористической активности и т. д. — все это, надо полагать, одновременно дает авторам комфортное чувство «знакомой территории» и убеждает как окружающих, так и самих этих авторов в особой актуальности проводимой работы. Однако следует подчеркнуть, что украинские (и зарубежные) террологи,